

Modeling fear of failure based on self-criticism, maladaptive schemas and perceived competence mediated by competitive anxiety in student

Fatemeh Ashrafi Dasht Arjaneh¹ | Yousef Dehghani² | Faride Sadat Hoseini³

1. M.A. of Educational Psychology, Department of Psychology, Faculty of Literature and Humanities, Persian Gulf University, Bushehr, Iran. **E-mail:** 1369f.ashrafi@gmail.com
2. **Corresponding Author**, Assistant Professor, Department of Psychology, Faculty of Literature and Humanities, Persian Gulf University, Bushehr, Iran. **E-mail:** ydehghani@pgu.ac.ir
3. Assistant Professor, Department of Psychology, Faculty of Literature and Humanities, Persian Gulf University, Bushehr, Iran. **E-mail:** fhoseini@pgu.ac.ir

Article Info

Article Type:
Research Article

Received Date:
11 February 2023

Received in Revised From:
01 April 2023

Accepted Date:
28 August 2023

Published Online:
05 September 2023

Keywords:

Fear of Failure Self-Criticism,
Maladaptive Schemas, Perceived
Competence, Competitive Anxiety,
Adolescent

Abstract

The aim of this study was to modelling fear of failure based on self-criticism, maladaptive schemas and perceived competence mediated by competitive anxiety in high school girls student, conducted by correlational model and SEM. The statistical population included second grade female secondary school students in Shiraz city, whose number was 7420 students in the academic year of 2020-2021. In this study, 361 participate were selected based on Cochran's formula. In order to collect data was used Conroy (2002) Fear of Performance Fear Assessment Questionnaire, Thompson & Zuroff (2004) Self-Critical Level Questionnaire, Young Schema Questionnaire (1998), Harter Competence Perception Questionnaire (1982) and Competitive Anxiety Questionnaire Illinois (1990). Data analysis was performed using AMOS 18 software. The results showed that self-criticism in addition to a direct effect mediated by competitive anxiety has a positive and indirect relationship with fear of failure ($B=0.23$). Also, maladaptive schemas, in addition to having a direct effect on competitive anxiety mediation, have a positive and indirect relationship with fear of failure ($B=0.21$). Finally, in addition to the direct effect mediated by competitive anxiety, the perception of competence has a negative and indirect relationship with the fear of failure ($B=-0.26$). According to the findings of this research, it can be concluded that competitive anxiety as an important variable that can play a mediating role in the relationship between the researched variables should be given more attention in academic affairs and counselling for students.

Cite this article: Ashrafi Dasht Arjaneh, F., Dehghani, Y., & Sadat Hoseini, F. (2023). Modeling fear of failure based on self-criticism, maladaptive schemas and perceived competence mediated by competitive anxiety in student. *Journal of Educational Psychology Studies*, 20(50), 1-19.

DOI: 10.22111/JEPS.2023.41871.4989

مدل‌یابی ترس از شکست براساس خودانتقادگری، طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و ادراک شایستگی با میانجی‌گری اضطراب رقابتی در دانش‌آموزان

فاطمه اشرفی دشت‌ارژنه^۱ | یوسف دهقانی^۲ | فریده‌السادات حسینی^۳

۱. کارشناسی‌ارشد روانشناسی تربیتی، گروه روانشناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه خلیج فارس، بوشهر، ایران.
رایانامه: 1369f.ashrafi@gmail.com

۲. نویسنده مسئول، استادیار، گروه روانشناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه خلیج فارس، بوشهر، ایران.
رایانامه: ydeghani@pgu.ac.ir

۳. استادیار، گروه روانشناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه خلیج فارس، بوشهر، ایران. رایانامه: fhoseini@pgu.ac.ir

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: مقاله پژوهشی تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۱۱/۲۲ تاریخ ویرایش: ۱۴۰۲/۰۱/۱۲ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۶/۰۶ تاریخ انتشار: ۱۴۰۲/۰۶/۱۴ واژگان کلیدی: ترس از شکست، خودانتقادگری، طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه، ادراک شایستگی، اضطراب رقابتی، نوجوان	هدف از این پژوهش مدل‌یابی ترس از شکست براساس خودانتقادگری، طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و ادراک شایستگی با میانجی‌گری اضطراب رقابتی در دانش‌آموزان دختر متوسطه دوم بود که با روش همبستگی از نوع مدل‌یابی معادلات ساختاری انجام گرفت. جامعه آماری شامل دانش‌آموزان دختر دوم متوسطه شهر شیراز بود که تعداد آن‌ها در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹، ۷۴۲۰ دانش‌آموز بود. در این پژوهش حجم نمونه براساس فرمول کوکران، ۳۶۱ مشارکت‌کننده تعیین شد. به‌منظور جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه‌های ارزیابی ترس از شکست کانروی (۲۰۰۲)، سطوح خودانتقادی تامپسون و زاروف (۲۰۰۴)، طرح‌واره ناسازگار اولیه یانگ (۱۹۹۸)، ادراک شایستگی هارتر (۱۹۸۲) و اضطراب رقابتی ایلی نویز (۱۹۹۰) استفاده شد. تجزیه و تحلیل داده‌ها از طریق نرم‌افزار AMOS 18 انجام گرفت. نتایج نشان داد که خودانتقادگری علاوه بر تأثیر مستقیم با میانجی‌گری اضطراب رقابتی با ترس از شکست رابطه مثبت و غیرمستقیم دارد ($B=0/23$). همچنین، طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه علاوه بر تأثیر مستقیم با میانجی‌گری اضطراب رقابتی با ترس از شکست رابطه مثبت و غیرمستقیم دارد ($B=0/21$). در نهایت ادراک شایستگی علاوه بر تأثیر مستقیم با میانجی‌گری اضطراب رقابتی با ترس از شکست رابطه منفی و غیرمستقیم دارد ($B=-0/26$). با توجه به یافته‌های این پژوهش می‌توان نتیجه گرفت که اضطراب رقابتی به عنوان متغیری مهم که می‌توان در رابطه‌ی متغیرهای مورد پژوهش نقش میانجی ایفا کند در امور تحصیلی و مشاوره به دانش‌آموزان مورد توجه بیش‌تری قرار گیرد.

استناد به این مقاله: اشرفی دشت‌ارژنه، فاطمه؛ دهقانی، یوسف و حسینی، فریده‌السادات. (۱۴۰۲). مدل‌یابی ترس از شکست براساس خودانتقادگری، طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و ادراک شایستگی با میانجی‌گری اضطراب رقابتی در دانش‌آموزان. *مجله مطالعات روانشناسی تربیتی*، ۲۰(۵۰)، ۱۹-۱.

DOI: 10.22111/JEPS.2023.41871.4989

مقدمه

نوجوانی، به دوره‌ای از جریان تدریجی زندگی که با تحول عمیق در جسم و روان و قدرت تجسم و تخیل همراه است، اطلاق می‌شود (کیتینگ و همکاران^۱، ۲۰۱۹). تغییرات ساختاری دوران بلوغ، برای نوجوانان یک بحران محسوب شده و می‌تواند منجر به ایجاد و تداوم مشکلات نوجوانی از جمله افزایش اضطراب و ترس از شکست شود (پاج و کاتلیر^۲، ۲۰۱۸). به باور پژوهشگران دوره نوجوانی ممکن است یک چالش منحصر به فرد برای دختران باشد که می‌تواند باعث احساس شرم و یا ترس از شکست در آن‌ها شود. پژوهش‌ها نشان داده‌اند که احساس شرم در دختران به دلایل مختلفی مانند شکست در کسب استانداردهای تحصیلی خود یا دیگران از جمله خانواده و معلمان (پوگرو^۳، ۲۰۱۷)، توجه بیش از حد به تناسب اندام (مک‌کنی و بیگلر^۴، ۲۰۱۶)، تجربه قاعدگی به عنوان یک تابوی فرهنگی (اسکولر^۵ و همکاران، ۲۰۰۵) و یا فشار از سوی والدین، معلمان و سازمان‌ها برای افزایش عملکرد (دانیلز و رابینسون^۶) پدید می‌آید. همچنین، دختران نسبت به پسران در مقابل شکست به شکل متفاوتی عمل می‌کنند و شکست را بیشتر به ضعف در توانمندی خود ارتباط می‌دهند و این مسئله موجب ترس بیشتر از شکست در آن‌ها می‌شود (ساکس^۷، ۲۰۱۷).

در این دوره، زندگی تحصیلی از مهم‌ترین دوره‌های زندگی نوجوانان (به ویژه نوجوانان دختر) است که بر تربیت و یادگیری ثمربخش و موفقیت‌آمیز آن‌ها تأثیر می‌گذارد و در آنجا لیاقت‌ها و توانایی‌ها به بار می‌نشیند و پیشرفت‌های علمی حاصل می‌شود. با این حال، دانش‌آموزان در زندگی روزانه تحصیلی خود با انواع چالش‌ها، موانع و فشارهای خاص این دوره از جمله نمره‌های ضعیف، سطوح استرس، تهدید اعتماد به نفس در نتیجه عملکرد، کاهش انگیزش و تعامل و ... مواجه می‌شوند. برخی از دانش‌آموزان در برخورد با این موانع و چالش‌ها موفق عمل می‌کنند، اما گروهی دیگری از دانش‌آموزان در این زمینه ناموفق هستند (کدیور، ۱۳۹۰) که از دلایل مهم عدم موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان، ترس از شکست تحصیلی آن‌ها می‌باشد (کوریو و راسادو^۸، ۲۰۱۸).

ترس از شکست^۹، ترسی روان‌شناختی است که از عدم تعادل بین خواسته‌های موقعیتی یا محیطی و منابع شخصی ادراک شده سرچشمه می‌گیرد و در آن میزان توانایی فرد در انجام عملکردش ارزیابی می‌گردد. به طوری که این ترس می‌تواند به پیش‌بینی کننده تجارب هیجانی منفی، احساس ناشایستگی و حقارت منجر شود (دوان و گو^{۱۰}، ۲۰۱۵). بر اساس مطالعات انجام شده افرادی که ترس از شکست بالایی دارند راهبردهای خود نظارتی و عملکرد اجتنابی را اتخاذ می‌کنند

1. Keating, Demidenko, & Kelly
2. Page, & Coutellier
3. Pogrow
4. McKenney, & Bigler
5. Schooler
6. Daniels, & Robinson
7. Sax
8. Correia, & Rosado
9. Fear of failure
10. Duan, & Guo

که اغلب تأثیری منفی در عملکرد تحصیلی‌شان مانند گرفتن نمرات ضعیف و انگیزش درونی کم دارد و منجر به بهزیستی و سلامت روانی کمتر مانند کاهش رضایت و لذت از موفقیت در تحصیل و اضطراب بالا و کاهش رفتارهای بین فردی مانند آستانه تحمل‌پذیری پایین‌تر و گوشه‌گیری می‌شود (کونروی، ویلو و متزler^۱، ۲۰۰۲؛ کونروی، کای و فیفر^۲، ۲۰۰۷؛ کونروی و الیوت^۳، ۲۰۰۴؛ ساگار، لاوالی و اسپرای^۴، ۲۰۰۹؛ استید، شاناهان و نیوفلد^۵، ۲۰۱۰؛ امبریان و همکاران، ۱۳۹۷).

ترس از شکست می‌تواند به دلایل مختلفی مربوط باشد. برای مثال داشتن والدین انتقادگر و غیر حمایت‌کننده و یا طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و اضطراب (کاجیوتی، رهایتون، میچل و آلن^۶، ۲۰۲۰). طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه، می‌توانند بر ادراک فرد از واقعیت جهان بیرونی، پردازش شناختی و هیجانی و روابط بین‌فردی او تأثیر بگذارند (جانوسکی، راک، تورستینسون، کلارک و مورای^۷، ۲۰۲۰). طرح‌واره‌های ناسازگار به عنوان زیرساخت‌های شناختی منجر به تشکیل باورهای غیرمنطقی می‌شود. طرح‌واره‌ها دارای مؤلفه‌های شناختی، عاطفی و رفتاری هستند هنگامی که طرح‌واره‌های ناسازگار فعال می‌شوند سطوحی از هیجان منتشر می‌شود و مستقیم یا غیرمستقیم با بسیاری از حالات روان‌شناختی منفی نظیر: اضطراب، عدم توانایی شغلی، تعارضات بین فردی (هالچین^۸، ۲۰۱۸)، روان‌رنجوری (تیمم^۹، ۲۰۱۰)، افسردگی (کلمن^{۱۰}، ۲۰۱۰)، خودشیفتگی پنهان و آشکار، اختلال شخصیت اجتماعی ثانویه (تورس^{۱۱}، ۲۰۰۲) و اختلال شخصیت مرزی (نوردال، هولت و هاگوم^{۱۲}، ۲۰۰۵) رابطه مثبت دارد. در این زمینه پژوهش حسنی، عظیمی و بابایی (۱۳۹۹)، نشان داد که بین طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه با اضطراب اجتماعی نوجوانان رابطه مثبتی وجود دارد. پژوهش آهنگری، طحان، سیدآبادی و صادقی‌فر (۱۳۹۸) نیز نشان داد که بین طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و ترس از ارزیابی منفی در دانش‌آموزان دارای اضطراب امتحان رابطه وجود دارد.

علاوه‌بر طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه، متغیر دیگری که فرض می‌شود بر ترس از شکست تأثیر دارد خودانتقادی است. خودانتقادی^{۱۳} یکی از متغیرهایی است که در این پژوهش فرض می‌شود بر ترس از شکست دانش‌آموزان تأثیر دارد. خودانتقادی با احساس شکست در مطابقت با معیارهای مورد انتظار، احساس حقارت شدید، احساس گناه و بی‌ارزشی مشخص می‌شود. خودانتقادی را می‌توان به‌عنوان داشتن انتظارات بالا از خود و تلاش برای پیشرفت تعریف کرد. افراد

1. Conroy, Willow, & Metzler
2. Conroy, Kaye, & Fifer
3. Conroy, & Elliot
4. Sagar, Lavalley, & Spray
5. Stead, Shanahan, & Neufeld
6. Cacciotti, Hayton, Mitchell, & Allen
7. Janovsky, Rock, Thorsteinnsson, Clark, & Murray
8. Halichin
9. Thimm
10. Colman
11. Torres
12. Nordahl, Holthe, & Haugum
13. Self-Criticism

خودانتقادگر در مواجهه با موانع در راه رسیدن به هدف، بسیار آسیب‌پذیر گشته و مستعد تجربه افسردگی می‌باشند. خودانتقادی بر پایه میزان درون‌فکنی معیار عمل در یک پیوستار قرار می‌گیرد. در یک‌طرف این پیوستار نوعی از خودانتقادی وجود دارد که بر استانداردهای بیرونی متکی است و در انتهای دیگر آن نوعی از خودانتقادی که مستلزم استانداردهای درونی است (حسینی و افشاری‌نیا، ۱۳۹۷). در ارتباط با رابطه خودانتقادی و ترس از شکست می‌توان به پژوهش‌های هارت و همکاران^۱ (۲۰۲۰)، رجی و عباسی (۱۳۹۰)، هلتنس، بایندر، مولتاس و دوندا^۲ (۲۰۱۵)، مارتین و دالن^۳ (۲۰۰۵) اشاره کرد.

ادراک شایستگی^۴ متغیر دیگری است که ممکن است با ترس از شکست در بین دانش‌آموزان دختر در ارتباط باشد. هارتر^۵ (۱۹۸۲) ادراک شایستگی در دانش‌آموزان را قضاوت و خودارزیابی دانش‌آموز برای توانایی انجام دادن تکالیف ویژه می‌داند (شانک، میس و پینتریچ^۶، ۲۰۱۲). براساس مطالعات، افراد دارای ادراک شایستگی بالا از سلامت جسمی، روانی و اجتماعی بالاتری برخوردارند و در مقابل تنش‌های زندگی سازگاری بهتری از خود نشان می‌دهند (شجاعی‌باغینی و بهرامی، ۱۳۹۷). یورلا^۷ (۲۰۰۹) در پژوهش خود ارتباط احساس شایستگی ادراک‌شده و اضطراب را تأیید کرده است. ادراک شایستگی یکی از ابعاد مهم شخصیت است که در خلال رشد افراد شکل می‌گیرد، نظام خود (خودارزیابی، خودتنظیمی و خودشناسی) است که شامل شناخت تمام ویژگی‌ها و خصوصیات آن شخص است که خود می‌داند (بارنت، ریجرز و جو سالمون^۸، ۲۰۱۷) و می‌تواند بسیاری از مشکلات روانی اجتماعی افراد در آینده را تبیین کند. نظام خود، رفتار افراد را در وضعیت‌های شناختی و اجتماعی متفاوت تنظیم می‌کند (یوزینسکا-جارموک^۹، ۲۰۰۸). ادراک خود یک خصوصیت مادرزادی نیست، بلکه از خلال تجارب ادراک‌شده مکرر و بازخوردهای متقابل رشد می‌کند و می‌تواند بهبود یابد و یا تغییر کند (مک‌ماستر، دونوان و مک‌لنتیر^{۱۰}، ۲۰۰۲). در واقع، از نمودهای بارز رشد یافتگی نظام خود، ادراک شایستگی در فرد است. ادراک شایستگی یکی از مؤلفه‌های خودپنداشت است (نینوت، بیلارد و دلیگنرس^{۱۱}، ۲۰۰۵) که به فرآیند آگاه شدن فرد از ویژگی‌های خویش، نوع روابط با دیگران، بازخورد نسبت به رویدادها، ظرفیت‌ها و توانایی‌های خود اشاره دارد و بر حوزه‌های مختلف شناختی، اجتماعی و جسمانی متمرکز است (هارتر، ۱۹۸۲) و افراد را در این حوزه‌ها هدایت می‌کند. به همین جهت، ادراک شایستگی و لذتی که از موفقیت کسب می‌شود، باعث افزایش تلاش برای موفقیت می‌شود. حال آنکه ادراک عدم شایستگی و نارضایتی، باعث ایجاد اضطراب و کاهش تلاش برای موفقیت می‌شود.

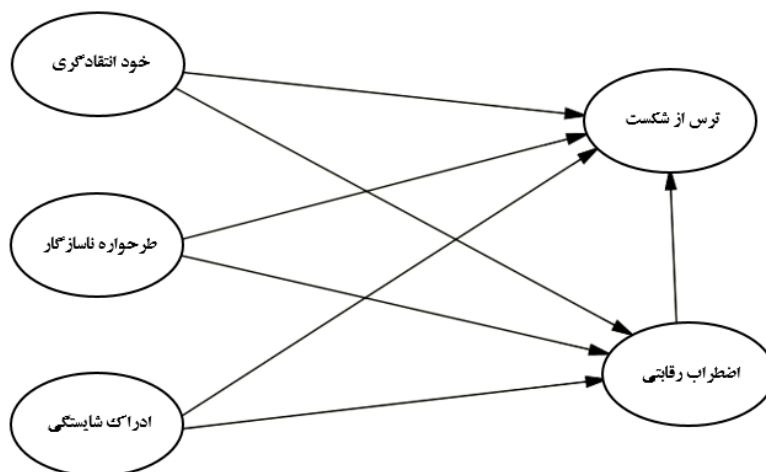
1. Hart, Kirby, Steindl, Kane, & Mazzucchelli
2. Hjeltnes, Binder, Moltu, & Dundas
3. Martin, & Dahlen
4. Perceived Competence
5. Harter
6. Schunk, Meece, & Pintrich
7. Urla
8. Barnett, Ridgers, & Jo Salmon
9. Uszynska-Jarmoc
10. MacMaster, Donovan, & MacIntyre
11. Ninot, Bilard, & Deligneres

(ردفیلد^۱، ۲۰۰۸؛ صالحی و سیف، ۱۳۹۱). در ارتباط با رابطه طرحواره‌های ناسازگار و ترس از شکست می‌توان به پژوهش‌های سواری و فرزادی (۱۳۹۹)، ساگارو استویر^۲ (۲۰۰۹) و گو‌هوا و جیانگ‌هوآنگ^۳ (۲۰۰۸) اشاره کرد. در این پژوهش علاوه بر تأثیر مستقیم متغیرهای مورد بحث به تأثیر غیرمستقیم آن‌ها با میانجی‌گری اضطراب رقابتی نیز پرداخته می‌شود. براساس برخی پژوهش‌ها رابطه مستقیم اضطراب رقابتی با ترس از شکست تأیید شده است (امجد، ارشاد و گول^۴، ۲۰۱۸؛ بوستان‌بان غازیان و حسینی، ۱۳۹۵) ولی پژوهشی که بررسی نقش میانجی اضطراب رقابتی پرداخته باشد یافت نشد. اضطراب بیانگر یک احساس منتشر، ناخوشایند و مبهم هراس و نگرانی با منشأ ناشناخته که به فرد دست می‌دهد و شامل عدم اطمینان، درماندگی و برانگیختگی فیزیولوژی است (برنارد و چاپمن^۵، ۲۰۱۸). اضطراب به‌عنوان احساس ناراحتی، ترس و دل‌شوره ممکن است به‌صورت یک حالت روانی اولیه و یا جزئی از واکنش نسبت به عوامل استرس‌زا باشد (نجفیان و اخوان‌طیب، ۱۳۹۰). مارتنز^۶ و همکاران (۱۹۹۰) اضطراب رقابتی را به‌عنوان احساس‌های آگاهانه از بیم و تنش تعریف می‌کنند که به‌گونه‌ای عمده در نتیجه ادراک شخص از تهدیدآمیز بودن موقعیت‌های فعلی یا نزدیک بروز می‌کند. فردی که تجربه‌ی این نوع از اضطراب را دارد، در موقعیت‌هایی که امکان رقابت وجود دارد، واکنش اضطرابی از خود نشان می‌دهد. موقعیت‌های رقابتی برای این افراد به‌طور کلی با استرس و اضطراب همراه است.

موضوع مهم مرتبط با ترس از شکست این است که ترس از شکست وقتی به سراغ دانش‌آموز می‌آید که او در حال پیشرفت است و ترس از آینده و شکست سدی در مقابل پیشرفت‌هایش خواهد شد. دانش‌آموزی که به دلیل نگرانی ناشی از بروز احتمالی شکست، دچار اضطراب شده، از تلاش برای موفقیت و پیشرفت خود دست می‌کشد (رجب‌پور فرخانی، پارسا، قنبرپور و وحیدی، ۱۳۹۸)؛ بنابراین بررسی عوامل و متغیرهایی که می‌تواند زمینه‌ساز ایجاد این ترس باشد، ضروری به نظر می‌رسد. همان‌گونه که پیشینه پژوهش نشان می‌دهد، تاکنون پژوهشی که به بررسی همزمان تأثیر و نقش میانجی متغیرهای خودانتقادگری، طرحواره‌های ناسازگار اولیه، ادراک شایستگی، اضطراب رقابتی و ترس از شکست در بین دانش‌آموزان متوسطه بپردازد یافت نشد. ولی پژوهش‌هایی انجام گرفته که به صورت مستقیم روابط بین متغیرها را بررسی کرده‌اند از جمله آن‌ها می‌توان به اضطراب رقابتی و ترس از شکست (امجد، ارشاد و گل، ۲۰۱۸)، طرحواره‌های ناسازگار و اضطراب (هنریچسن، والر و امانوئلی^۷، ۲۰۰۴؛ محمدی و طاهرنشادوست، ۱۳۹۶؛ زارع‌سلطانی و قمری، ۱۳۹۵)، اضطراب و ترس از شکست (دوگان^۸، ۲۰۱۸)، ادراک شایستگی و اضطراب (شجاعی‌باغینی و بهرامی، ۱۳۹۷)

1. Redfield
2. Sagar & Stoeber
3. Guo-hua, & Jiong-huang.
4. Amjad, Irshad, & Gul
5. Barnard & Chapman
6. Martens
7. Hinrichsen, Waller, & Emanuelli
8. Doğan

اشاره کرد؛ بنابراین این پژوهش قصد دارد به «طراحی و برازش مدل ترس از شکست براساس خودانتقادگری، طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و ادراک شایستگی با میانجی‌گری اضطراب رقابتی در دانش‌آموزان متوسطه دوم» بپردازد و سؤال اصلی این تحقیق این است خودانتقادگری، طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و ادراک شایستگی با میانجی‌گری اضطراب رقابتی چه تأثیری بر ترس از شکست دانش‌آموزان دارند؟

شکل ۱: مدل مفهومی پژوهش

روش

پژوهش حاضر توصیفی-همبستگی از نوع تحلیل مسیر بود. جامعه آماری این پژوهش شامل دانش‌آموزان دختر (متوسطه دوم) شهر شیراز که تعداد آن‌ها در بازه زمانی اجرای پژوهش (۱۳۹۹-۱۴۰۰)، برابر با ۷۴۲۰ نفر بوده است. حجم نمونه براساس فرمول کوکران، ۳۶۱ نفر انتخاب شد. جهت اطمینان از بازگشت پرسشنامه‌ها، پرسشنامه‌ها در میان ۳۸۰ نفر از افراد جامعه آماری به روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای توزیع شد که ۳۱۰ پرسشنامه قابل قبول دریافت گردید. نرخ بازگشت پرسشنامه ۸۱ درصد بود. نمونه مورد مطالعه از مناطق ۱، ۲، ۳ و ۴ شیراز انتخاب شدند. نحوه انتخاب دانش‌آموزان به این صورت بود که ابتدا از بین دبیرستان‌های دخترانه این مناطق که تعداد آن‌ها ۳۶ دبیرستان می‌باشد، به صورت تصادفی ساده ۳۳ دبیرستان انتخاب شدند. سپس از این دبیرستان‌ها به صورت تصادفی ساده ۴ کلاس از رشته علوم انسانی، ۳ کلاس از رشته علوم تجربی و همچنین ۲ کلاس از رشته ریاضی فیزیک انتخاب شدند و در نهایت از بین این گروه‌های انتخابی، با هماهنگی مدیران مدارس پرسشنامه‌ها در اختیار دانش‌آموزان قرار گرفت. با توجه به اینکه زمان انجام این پژوهش همزمان بود با همه‌گیری کرونا ویروس و گروه‌بندی حضور دانش‌آموزان در مدرسه بخشی از پرسشنامه‌ها به صورت حضوری و بخشی به صورت مجازی و از طریق شبکه‌ی دانش‌آموزی شاد که با همکاری معلمان به گروه‌های دانش‌آموزانی که در مدرسه حضور نداشتند ارسال و گردآوری شد. برای جمع‌آوری داده‌ها از ابزارهای زیر استفاده شد.

پرسشنامه ارزیابی ترس از شکست: پرسشنامه ارزیابی ترس از شکست در عملکرد^۱ (PFAI) در سال ۲۰۰۲ توسط کانروی، به منظور سنجش ترس از شکست در افراد ساخته و اعتباریابی شد. این پرسشنامه یک ابزار خود گزارشی مداد-کاغذی است که از ۴۱ گویه و ۵ خرده مقیاس ترس از تجربه شرم و خجالت (۸ سؤال)، ترس از کاهش عزت نفس خود (۱۳ سؤال)، ترس از داشتن آینده‌ای نامعلوم (۷ سؤال)، ترس از دادن تأثیر اجتماعی (علاقه دیگران) (۷ سؤال) و ترس از ناراحت شدن افراد مهم (۶ سؤال) تشکیل شده است. نمره‌گذاری پرسشنامه به صورت طیف لیکرت ۵ درجه‌ای می‌باشد. حداقل نمره‌ای که از این پرسشنامه به دست می‌آید ۴۱ و حداکثر نمره ۲۰۵ می‌باشد. در پژوهش کانروی (۲۰۰۲) پایایی زیر مقیاس‌های این ابزار را به روش آلفای کرونباخ به ترتیب ترس از تجربه شرم و خجالت ۰/۸۷؛ ترس از کاهش از عزت نفس خود ۰/۷۵؛ ترس از داشتن آینده نامعلوم ۰/۷۳؛ ترس از دادن تأثیر اجتماعی ۰/۸۲ و ترس از ناراحت شدن از دیگران مهم ۰/۸۷ به دست آمد. پایایی این پرسشنامه در پژوهش حاج اکبری و عباسی ۰/۸۹ به دست آمد. در این پژوهش، به منظور تعیین روایی پرسشنامه از روایی محتوایی و جهت سنجش پایایی از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد. پایایی داده‌ها با استفاده از آلفای کرونباخ، مقدار ۰/۸۷۵ به دست آمد.

پرسشنامه سطوح خودانتقادی: شاخص LOSC در سال ۲۰۰۴ توسط تامپسون و زاروف^۳ برای سنجش میزان خودانتقادی دانش‌آموزان طراحی و اعتباریابی شد. این پرسشنامه مشتمل بر ۲۲ گویه است که براساس طیف لیکرت ۵ گزینه‌ای (کامل مخالف تا کاملاً موافق) نمره‌گذاری می‌شود. این پرسشنامه دو سطح خودانتقادی را در فرد می‌سنجد. اول خودانتقادی درونی شده و دوم خودانتقادی مقایسه‌ای. کم‌ترین نمره ۲۲ و بیشترین نمره ۱۱۰ می‌باشد. روایی و پایایی این پرسشنامه را تامپسون و زاروف (۲۰۰۴) بر روی نمونه‌ای شامل ۱۴۴ نفر ارزیابی کرده‌اند. آلفای به دست آمده برای دو خرده مقیاس انتقاد از خود مقایسه‌ای و انتقاد از خود درونی به ترتیب ۰/۷۸ و ۰/۸۴ بود. همچنین همبستگی دو خرده مقیاس فوق با مقیاس ارزش خود ۰/۶۶- و ۰/۵۲- بود. در ایران، پایایی پرسشنامه سطوح خودانتقادی در پژوهش موسوی و قربانی (۱۳۸۵) با روش آلفای کرونباخ برای خرده مقیاس‌های خودانتقادی درونی ۰/۸۷ و مقایسه‌ای ۰/۵۵ و کل آزمون ۰/۸۳ به دست آمد. در این پژوهش، به منظور تعیین روایی پرسشنامه از روایی محتوایی و جهت سنجش پایایی از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد. پایایی داده‌ها با استفاده از آلفای کرونباخ، مقدار ۰/۹۳۶ به دست آمد.

پرسشنامه طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه: این پرسشنامه در سال ۱۹۹۸ توسط یانگ به منظور سنجش طرح‌واره‌های ناسازگار افراد طراحی و اعتباریابی شد. پرسشنامه طرح‌واره یانگ^۴ (SQ-SF) برای ارزیابی ۱۵ طرح‌واره ناسازگار اولیه ساخته شد. این طرح‌واره‌ها عبارت‌اند از: محرومیت هیجانی، (سوالات ۱ تا ۵) رهاشدگی / بی‌ثباتی (سوالات

1. Performance Failure Appraisal Inventory (PFAI)
2. Levels of Self-Criticism
3. Thompson & Zuroff
4. Schema Questionnaire – Short Form (SQ-SF)

۶ تا ۱۰)، بی‌اعتمادی/ بدرفتاری (سؤالات ۱۱ تا ۱۵)، انزوای اجتماعی (سؤالات ۱۶ تا ۲۰)، نقص/ شرم (سؤالات ۲۱ تا ۲۵)، شکست (سؤالات ۲۶ تا ۳۰)، وابستگی/ بی‌کفایتی (سؤالات ۳۱ تا ۳۵)، آسیب‌پذیری به ضرر (سؤالات ۳۶ تا ۴۰)، گرفتاری/ در دام افتادگی (سؤالات ۴۱ تا ۴۵)، اطاعت (سؤالات ۴۶ تا ۵۰)، از خودگذشتگی (سؤالات ۵۱ تا ۵۵)، بازداری هیجانی (سؤالات ۵۶ تا ۶۰)، معیارهای سرسختانه/ عیب‌جویی افراطی (سؤالات ۶۱ تا ۶۵)، استحقاق (سؤالات ۶۶ تا ۷۰)، خویشتن‌داری/ خود انضباطی ناکافی (سؤالات ۷۱ تا ۷۵). این پرسشنامه مشتمل بر ۷۵ گویه است که براساس طیف لیکرت ۵ درجه‌ای نمره‌گذاری شده است. لازم به توضیح است که یانگ (۱۹۹۸) این پرسشنامه را از روی فرم پرسشنامه اصلی (فرم ۲۰۵) سؤالی طراحی کرد. اولین پژوهش جامع راجع به ویژگی‌های روان‌سنجی پرسشنامه طرح‌واره یانگ توسط اسمیت، جوینر، یانگ و تلچ (۱۹۹۵) صورت گرفت. نتایج این مطالعه نشان داد برای هر طرح‌واره ناسازگار اولیه، ضرایب آلفایی از ۰/۸۳، طرح‌واره خود تحول نیافته تا ۰/۹۶، طرح‌واره نقص/ شرم و ضریب باز آزمون در جمعیت غیر بالینی بین ۰/۵ تا ۰/۸۲ به دست آمده است و خرده مقیاس‌های اولیه، پایایی و ثبات درونی بالایی نشان دادند. هنجاریابی این پرسشنامه در ایران توسط آهی (۱۳۸۵) بر روی ۳۸۷ نفر از دانشجویان دانشگاه تهران انجام شده است که همسانی درونی این پرسشنامه با استفاده از آلفای کرونباخ در افراد مؤنث ۰/۹۷ و در افراد مذکر ۰/۹۸ به دست آمده است. در این پژوهش، به منظور تعیین روایی پرسشنامه از روایی محتوایی و جهت‌سنجی پایایی از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد. پایایی داده‌ها با استفاده از آلفای کرونباخ، مقدار ۰/۹۰۳ به دست آمد.

پرسشنامه ادراک شایستگی: این پرسشنامه در سال ۱۹۸۲ توسط هارتر به منظور سنجش ادراک شایستگی^۱ کودکان طراحی و اعتباریابی شد. این پرسشنامه مشتمل بر ۲۰ سؤال است که براساس طیف لیکرت ۵ گزینه‌ای (کاملاً مخالفم تا کاملاً موافقم) نمره‌گذاری شده است. این پرسشنامه دارای سه خرده مقیاس شناختی (۷-۱)، اجتماعی (۱۴-۸) و فیزیکی (۲۰-۱۵) می‌باشد. کم‌ترین نمره در این پرسشنامه ۲۰ و بیشترین نمره ۱۰۰ می‌باشد. میزان اعتبار و پایایی پرسشنامه، در پژوهش هارتر (۱۹۸۲) که بر روی ۱۹۸ نفر دانش‌آموز که متشکل از ۱۱۰ دانش‌آموز پسر و ۸۸ دانش‌آموز دختر بود، به ترتیب ۰/۷۸ و ۰/۷۹ گزارش گردید. در ایران نیز در پژوهش بهادر مطلق، عطاری و بهادر مطلق (۱۳۹۱) اعتبار مقیاس به روش آلفای کرونباخ برای کل مقیاس ۰/۹۳ و برای عوامل شناختی، اجتماعی و فیزیکی به ترتیب ۰/۹۰، ۰/۸۹ و ۰/۹۴ گزارش شد. در این پژوهش، به منظور تعیین روایی پرسشنامه از روایی محتوایی و جهت‌سنجی پایایی از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد. پایایی داده‌ها با استفاده از آلفای کرونباخ، مقدار ۰/۹۳۴ به دست آمد.

پرسشنامه اضطراب رقابتی: پرسشنامه اضطراب رقابتی ایلی نویز^۲ توسط ایلی نویز طراحی شده است و در سال (۱۹۹۰) توسط مارتنز و همکاران برای سنجش اضطراب حالتی رقابتی اعتباریابی شده است و به پرسشنامه خود سنجی ایلی نویز هم شهرت دارد. این پرسشنامه دارای ۱۷ سؤال و سه مؤلفه اضطراب شناختی (۵ سؤال)، اضطراب بدنی (۷

1. Perceived Competence Scale

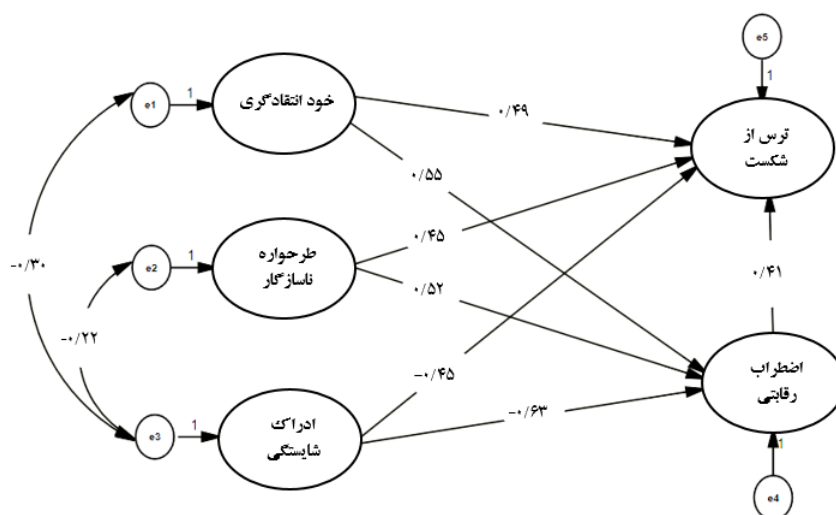
2. The Competitive State Anxiety Inventory-2 (CSAI-2)

سؤال) و اعتمادبه‌نفس (۵ سؤال) می‌باشد و براساس طیف پنج‌گزینه‌ای لیکرت (کاملاً مخالفم تا کاملاً موافقم) به سنجش اضطراب رقابتی می‌پردازد. حداقل نمره در این پرسشنامه ۱۷ و حداکثر نمره ۸۵ می‌باشد. در پژوهش مارتینز (۱۹۹۰) ضریب اعتبار محاسبه شده به روش آلفای کرونباخ $0/8$ به دست آمد. ضریب اعتبار برای هر یک از عوامل شناختی، جسمانی و اعتمادبه‌نفس به ترتیب $0/81$ ، $0/83$ و $0/90$ گزارش شده است. همچنین روایی عوامل مذکور نیز با استفاده از روایی هم‌زمان به تأیید رسیده است. در پژوهش وحیدا و زمانی (۱۳۹۱) روایی محتوایی و صوری و ملاکی این پرسشنامه مناسب ارزیابی شده است. ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شده در پژوهش وحیدا و زمانی (۱۳۹۱) برای این پرسشنامه بالای $0/7$ برآورد شد. در این پژوهش، به منظور تعیین روایی پرسشنامه از روایی محتوایی و جهت سنجش پایایی از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد. پایایی داده‌ها با استفاده از آلفای کرونباخ، مقدار $0/894$ به دست آمد.

به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از تحلیل مسیر^۱ استفاده شد. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار Amos نسخه ۱۸ انجام گرفت.

یافته‌ها

یافته‌های توصیفی پژوهش نشان داد که از بین آزمودنی‌های پژوهش، ۱۴۰ نفر (برابر با $45/2$ درصد) در رشته‌ی علوم انسانی، ۱۰۵ نفر (برابر با $33/9$ درصد) در رشته‌ی علوم تجربی و ۶۵ نفر (برابر با 21 درصد) در رشته‌ی ریاضی-فیزیک تحصیل می‌کردند. در شکل ۲ مدل آزمون شده پژوهش گزارش شده است.

شکل ۲: مدل آزمون شده براساس ضرایب مسیر استاندارد

جهت برازش مدل ارائه شده از تعدادی از شاخص‌های نیکویی برازش استفاده شده است. جدول ۱ بیانگر مهم‌ترین شاخص‌های برازش می‌باشد که نشان می‌دهد الگوی مفهومی پژوهش جهت تبیین و برازش از وضعیت مطلوبی برخوردار است.

جدول ۱: شاخص‌های نیکویی برازش مدل پژوهش حاضر

شاخص‌های برازندگی	مقدار مطلوب	نتیجه
نسبت مجذور خی به درجه آزادی (χ^2 / df)	< ۳/۰۰	۲/۹۱۵
شاخص نیکویی برازش (GFI)	> ۰/۹۰	۰/۹۲۹
شاخص نیکویی برازش تعدیل یافته (AGFI)	> ۰/۹۰	۰/۹۰۹
شاخص برازندگی هنجار شده (NFI)	> ۰/۹۰	۰/۹۴۰
شاخص برازندگی تطبیقی (CFI)	> ۰/۹۰	۰/۹۱۲
شاخص برازندگی افزایشی (IFI)	> ۰/۹۰	۰/۹۲۳
شاخص توکر- لویس (TLI)	> ۰/۹۰	۰/۹۴۴
ریشه میانگین مجذورات خطای تقریب (RMSEA)	< ۰/۰۸	۰/۰۷۳

همان‌طور که در جدول ۱ مشاهده می‌شود، مقادیر شاخص نسبت مجذور خی به درجه آزادی (χ^2 / df) برابر با ۲/۹۱۵، شاخص نیکویی برازش (GFI) برابر با ۰/۹۲۹، شاخص نیکویی برازش تعدیل یافته (AGFI) برابر با ۰/۹۰۹، شاخص برازندگی هنجار شده (NFI) برابر با ۰/۹۴، شاخص برازندگی تطبیقی (CFI) برابر با ۰/۹۱۲، شاخص برازندگی افزایشی (IFI) برابر با ۰/۹۲۳، شاخص توکر- لویس (TLI) برابر با ۰/۹۴۴ و ریشه میانگین مجذورات خطای تقریب (RMSEA) برابر با ۰/۰۷۳ که نشان می‌دهد مدل از برازندگی خوبی برخوردار است و با داده‌های مشاهده شده انطباق دارد.

جدول ۲ پارامترهای اندازه‌گیری اثرات مستقیم بین متغیرهای پژوهش حاضر را نشان می‌دهد.

جدول ۲: پارامترهای اندازه‌گیری اثرات مستقیم متغیرهای پژوهش

مسیر	برآورد استاندارد	برآورد غیراستاندارد	خطای معیار	نسبت بحرانی	سطح معنی‌داری (P)
خودانتقادگری به ترس از شکست	۰/۴۹	۱/۰۲۸	۰/۱۰۳	۹/۹۸۰	≤ ۰/۰۱
طرح‌واره‌های ناسازگار به ترس از شکست	۰/۴۵	۰/۹۵۶	۰/۱۱۸	۸/۱۱۲	≤ ۰/۰۱
ادراک شایستگی به ترس از شکست	-۰/۴۵	-۰/۹۹۱	۰/۱۱۲	-۸/۸۴۸	≤ ۰/۰۱
خودانتقادگری به اضطراب رقابتی	۰/۵۵	۰/۹۹۱	۰/۱۲۱	۸/۱۹۰	≤ ۰/۰۱
طرح‌واره‌های ناسازگار به اضطراب رقابتی	۰/۵۲	۱/۱۱۲	۰/۱۱۰	۱۰/۱۰۹	≤ ۰/۰۱
ادراک شایستگی به اضطراب رقابتی	-۰/۶۳	-۱/۱۸۵	۰/۱۴۱	-۸/۴۰۴	≤ ۰/۰۱

اضطراب رقابتی به ترس از شکست	۰/۴۱	۰/۹۵۶	۰/۱۱۸	۸/۱۱۲	≤۰/۰۱

براساس آنچه در جدول ۲ ارائه شده است، ضریب مسیر استاندارد خودانتقادگری به ترس از شکست ($\beta = ۰/۴۹$) به دست آمده است و نشان دهنده‌ی این است ارتباط میان خودانتقادگری و ترس از شکست در سطح اطمینان (۹۹٪) معنی‌دار است. ضریب مسیر طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه به ترس از شکست ($\beta = ۰/۴۵$) به دست آمده است و نشان دهنده‌ی این است ارتباط میان طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و ترس از شکست در سطح اطمینان (۹۹٪) معنی‌دار است. ضریب مسیر ادراک شایستگی به ترس از شکست ($\beta = -۰/۴۵$) به دست آمده است و نشان دهنده‌ی این است ارتباط میان ادراک شایستگی و ترس از شکست در سطح اطمینان (۹۹٪) معنی‌دار است. همچنین، ضرایب مسیر خودانتقادگری به اضطراب رقابتی ($\beta = ۰/۵۵$, $P \leq ۰/۰۰۱$)، طرح‌واره ناسازگار اولیه به اضطراب رقابتی ($\beta = ۰/۵۲$, $P \leq ۰/۰۰۱$)، ادراک شایستگی به اضطراب رقابتی ($\beta = -۰/۶۳$, $P \leq ۰/۰۰۱$) و اضطراب رقابتی به ترس از شکست ($\beta = ۰/۴۱$, $P \leq ۰/۰۰۱$)، معنی‌دار می‌باشند.

جدول ۳ پارامترهای اندازه‌گیری اثرات غیرمستقیم بین متغیرهای پژوهش حاضر را نشان می‌دهد.

جدول ۳: پارامترهای اندازه‌گیری اثرات غیرمستقیم متغیرهای پژوهش

مسیر	اثر مستقیم	اثرات غیرمستقیم
خودانتقادگری به ترس از شکست	۰/۴۹	۰/۲۳
طرح‌واره‌های ناسازگار به ترس از شکست	۰/۴۵	۰/۲۱
ادراک شایستگی به ترس از شکست	-۰/۴۵	-۰/۲۶

همان‌گونه که در جدول ۳ نشان می‌دهد، اثر مستقیم خودانتقادگری به ترس از شکست برابر با ۰/۴۹ است. همچنین، اثر غیرمستقیم متغیر خودانتقادگری به ترس از شکست با اثر میانجی اضطراب رقابتی برابر با ۰/۲۳ می‌باشد. اثر مستقیم طرح‌واره‌های ناسازگار به ترس از شکست برابر با ۰/۴۵ و اثر غیرمستقیم این رابطه با اثر میانجی اضطراب رقابتی برابر با ۰/۲۱ به دست آمده است. در نهایت، اثر مستقیم ادراک شایستگی به ترس از شکست برابر با -۰/۴۵ و اثر غیرمستقیم این رابطه با اثر میانجی اضطراب رقابتی برابر با -۰/۲۶ به دست آمده است.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف طراحی مدل ترس از شکست براساس خودانتقادگری، طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و ادراک شایستگی با میانجی‌گری اضطراب رقابتی در دانش‌آموزان متوسطه دوم انجام گرفت. در پژوهش حاضر، جهت بررسی رابطه‌ی خودانتقادگری، طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و ادراک شایستگی با ترس از شکست از طریق میانجی‌گری اضطراب رقابتی در دانش‌آموزان متوسطه دوم مدلی تدوین شد. فرض بر این بود که خودانتقادگری، طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و ادراک شایستگی نه تنها رابطه مستقیم با ترس از شکست دارند، بلکه از طریق میانجی‌گری چون اضطراب رقابتی می‌توانند ترس از شکست را تحت تأثیر قرار دهند.

نتایج پژوهش نشان داد که خودانتقادگری علاوه بر تأثیر مستقیم با میانجی اضطراب رقابتی بر ترس از شکست رابطه مثبت و غیرمستقیم دارد. این یافته اگرچه با برخی از مطالعات، مانند: هارت و همکاران (۲۰۲۰)، رجبی و عباسی (۱۳۹۰)، امجد و همکاران (۲۰۱۸)، هلتنس و همکاران (۲۰۱۵)، مارتین و دالن (۲۰۰۵)، همسو است، اما در این پژوهش مطالعه‌ای را که نشان‌دهنده رابطه غیرمستقیم متغیرها باشد، یافت نشد. در تبیین این یافته می‌توان گفت، ترس از شکست در نوجوانان گاهی از خودانتقادی ناشی می‌شود. در برخی موارد این خودانتقادی به صورت دید منفی نسبت به خود به سبب مقایسه خود با دیگران بروز می‌کند. در این سطح، تمرکز بر مقایسه نامناسب خود با دیگرانی است که برتر، متخاصم و منتقد به نظر می‌رسند و در نهایت به نارضایتی و ناراحتی از رویارویی و ارزیابی شدن توسط دیگران در نوجوانان منجر می‌شود (حسینی و درویشی، ۱۳۹۴). این مقایسه با دیگران باعث به وجود آمدن حالتی در نوجوان می‌شود که در بین خودانتقادگری و ترس از شکست قرار می‌گیرد که نتیجه‌ی احساس رقابت با دیگران است. این نوع اضطراب در موقعیت‌های رقابت‌جویانه مانند ورزش و تحصیل ایجاد می‌شود. همان‌گونه که مارتینز و همکاران (۱۹۹۰) اشاره می‌کند اضطراب رقابتی تمایل به درک موقعیت‌های رقابتی به مثابه عاملی تهدیدکننده و نیز پاسخ به این موقعیت‌ها با احساس نگرانی یا تنش رخ می‌دهد. از این رو اشخاص دارای اضطراب رقابتی بالا موقعیت‌های رقابتی را به مراتب تهدیدآمیز درک نموده و در نتیجه درجات بالاتری از اضطراب را در آن موقعیت‌ها تجربه می‌کنند (روس و رایمز، ۲۰۱۸). دانش‌آموز خودانتقادگری که اضطراب رقابتی را نیز تجربه کند و انتقادهایش از خود را به رقابت‌هایی اضطرابی سوق دهد، ترس از شکست را به صورت جدی‌تری تجربه می‌کند.

یافته‌ی دیگر پژوهش نشان داد که طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه علاوه بر تأثیر مستقیم با میانجی اضطراب رقابتی بر ترس از شکست رابطه مثبت و غیرمستقیم دارد. این یافته نیز اگرچه با برخی از مطالعات، مانند: حسینی و همکاران (۱۳۹۹)، آهنگری و همکاران (۱۳۹۹)، محمدی و طاهر نشاط‌دوست (۱۳۹۶)، زارع سلطانی و قمری (۱۳۹۵)، دوگان (۲۰۱۸)، هنریچسن و همکاران (۲۰۰۴)، همسو است، اما محقق مطالعه‌ای را که نشان‌دهنده رابطه غیرمستقیم متغیرها باشد، نیافت. در تبیین این یافته می‌توان گفت، با توجه به اینکه بر پایه مجموعه‌ای از طرح‌واره‌ها فرد قادر می‌گردد که موقعیت خود را در رابطه با زمان و فضا تعیین نموده و تجارب را به گونه‌ای معنادار طبقه‌بندی و تفسیر کند؛ بنابراین طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه می‌توانند با توجه به ماهیت منفی که دارند در کنار متغیرهای منفی دیگر ترس از شکست را در دانش‌آموزان تشدید کنند. بک (۱۹۹۷) معتقد است که طرح‌واره‌ها همیشه باعث ایجاد سوگیری‌هایی در تفسیر ما از وقایع می‌شوند. این سوگیری‌ها در آسیب‌شناسی روانی به صورت سوءتفاهم‌ها، نگرش‌های تحریف‌شده، فرض‌های غلط، اهداف و انتظارات غیرواقع‌بینانه تجلی پیدا می‌کنند؛ بنابراین طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه موجب اضطراب رقابتی در دانش‌آموزان می‌شوند. کوریو و راسادو (۲۰۱۸) تجربیات موفق و شکست را در زمینه بین شخصی در نظر می‌گیرند و استدلال می‌کنند که امکان عدم دستیابی به یک هدف می‌تواند ترس ایجاد کند. آنان بیان می‌کنند که جامعه، اهداف عالی را مشخص می‌کند و افراد را با موفقیت‌هایشان در زمینه‌های مختلف تحصیلی و کاری ارزش‌گذاری می‌کند. به

همین دلیل، دانش‌آموزان، مدام در حال ارزیابی خود با دیگران برحسب عملکرد تحصیلی و مهارتی‌شان هستند. در این بین، فشار برای برتری مقیاسی مهم در مورد موفقیت آن‌ها در محیط‌های مختلف کاری و مدرسه است (ژانگ و همکاران، ۲۰۱۷). در واقع این افراد مضطرب، دارای خود تردیدی بالا هستند و به توانایی‌های خودشان برای جلوگیری از شکست یا دست یافتن به موفقیت نامطمئن هستند و اغلب در پاسخ به ترس از شکست به‌طور فعالانه شانس موفقیتشان را از دست می‌دهند (لرچه و همکاران، ۲۰۱۸). به همین منوال، افراد از عواقب ناگوار شکست ناامید می‌شوند و کسانی که ترس از شکست دارند به‌راحتی به خاطر از دست دادن ارزش و احترام خود در پیش چشم دیگران ترس دارند (مارین و همکاران، ۲۰۱۱)؛ بنابراین، دانش‌آموزانی که از طرح‌واره‌های ناسازگاری برخوردارند، چنانچه در رقابت با دیگران دچار اضطراب شوند، این اضطراب می‌تواند باعث افزایش ترس از شکست در آن‌ها شود.

در نهایت، نتایج پژوهش نشان داد که ادراک شایستگی علاوه بر تأثیر مستقیم با میانجی اضطراب رقابتی بر ترس از شکست رابطه منفی و غیرمستقیم دارد. این یافته نیز اگرچه با برخی از مطالعات، مانند؛ سواری و فرزادی (۱۳۹۹)، شجاعی باغینی و بهرامی (۱۳۹۷)، امجد و همکاران (۲۰۱۸)، ساگار و استوبر (۲۰۰۹)، گوها و جیانگ‌هوآنگ (۲۰۰۸)، کونروی و همکاران (۲۰۰۵)، همسو است، اما محقق مطالعه‌ای را که نشان‌دهنده رابطه غیرمستقیم متغیرها باشد، نیافت. در تبیین این یافته می‌توان گفت، با توجه به اینکه ادراک شایستگی احساس توانمندی برای انجام دادن موفقیت‌آمیز تکالیفی که مستلزم برخورداری از مهارت‌های معینی است که از طریق تعامل با محیط اجتماعی و فیزیکی به وجود می‌آید (اورکایزاگیررگومارا^۱ و همکاران، ۲۰۲۰)، باعث به وجود آمدن هیجان‌های مثبت و درک کنترل و ارزش می‌شود. در واقع، هیجان‌های شکل‌گرفته در موقعیت‌های تحصیلی، از پیشایندهای مختلف فردی که نوعی ارزیابی موقعیت محسوب می‌شوند نشأت می‌گیرند. در واقع، ارزیابی که فرد از خود، توانایی کنترل موقعیت، ارزش، هدف، فعالیت‌ها و نتایج آن‌ها انجام می‌دهد، تعیین‌کننده نوع هیجان فرد خواهد بود. برای مثال ارزیابی از فعالیت‌های تحصیلی خود، نظیر ارزیابی از اینکه آیا این موقعیت تحت کنترل وی است یا خیر؟ و اینکه تکلیف چه میزان دارای ارزش و جاذبه است؟ پاسخ مثبت یا منفی به این سؤالات، نوع هیجان مثبت یا منفی را در فرد پیش‌بینی می‌کنند (پکران و همکاران، ۲۰۱۱). همین امر باعث می‌شود دانش‌آموز ترس از شکست کم‌تری را تجربه کند. در واقع، ادراک شایستگی و لذت درونی که از موفقیت به دست می‌آید، منجر به افزایش تلاش برای موفقیت می‌شود (ردفیلد، ۲۰۰۸). در این شرایط لذت درونی از موفقیت از حس رقابت با دیگران پیشی می‌گیرد و با توجه به همین امر دانش‌آموز ترس از شکست را کمتر تجربه می‌کند. در واقع، اضطراب رقابتی که در دانش‌آموزان منجر به ترس از شکست می‌شود، در دانش‌آموزانی که از ادراک شایستگی بالایی برخوردارند، موجب می‌شود ترس از شکست کم‌تری را تجربه کنند و در این دانش‌آموزان اضطراب رقابتی آن‌گونه که باید نمی‌تواند تأثیرات منفی به‌جای گذارد.

از آنجایی که این پژوهش در محیط آموزشی و در مقطع متوسطه دوم انجام شده و تنها دختران را شامل شده است، برای تعمیم به جوامع غیر آموزشی و یا مقاطع دیگر جانب احتیاط رعایت شود. با توجه به یافته‌های پژوهش پیشنهاد می‌شود، آزمون مدل پیشنهادی پژوهش حاضر در سایر گروه‌ها و سایر مقاطع تحصیلی تعمیم‌پذیری مدل مذکور را بیشتر می‌کند، انجام این کار به پژوهشگران توصیه می‌شود. تکرار چنین پژوهشی در سایر گروه‌های دانش‌آموزی ضرورت دارد. پژوهش‌های اندکی در رابطه با اضطراب رقابتی در گروه‌های دانش‌آموزی و غیر دانش‌آموزی صورت گرفته است. از این رو، بررسی رابطه‌ی این متغیر با سایر متغیرها می‌تواند موضوعی برای پژوهش باشد. مدل پژوهش حاضر در بافت‌های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی مختلف مورد بررسی قرار گیرد.

منابع

- امیریان، مریم. حجازی‌دینان، پریرسا. رحیمیان‌مشهدی، مریم. (۱۳۹۷). تأثیر جنسیت و نوع رشته ورزشی بر انگیزش پیشرفت و ترس از شکست در ورزشکاران. *مطالعات روانشناسی ورزشی*، ۲۵، ۱۴۸-۱۳۱.
- آهنگری، الهه. طحان، محمد. سیدآبادی، زهرا. صادقی‌فر. اعظم. (۱۳۹۹). بررسی رابطه طرحواره‌های ناسازگار اولیه و ترس از ارزیابی منفی در دانش‌آموزان مبتلا به اضطراب امتحان. *مجله روانشناسی و روان‌پزشکی شناخت*، ۷ (۲)، ۱۲-۱.
- بوستان‌بان‌غازیان، میلاد؛ و حسینی، فاطمه سادات. (۱۳۹۵). مقایسه اضطراب رقابتی و ترس از شکست در پست‌های مختلف فوتبال. *مطالعات روانشناسی ورزشی*، ۲۰، ۱۶-۱.
- حاج اکبری، الهام. عباسی، قدرت‌الله. (۱۴۰۰). اثربخشی درمان گروهی مبتنی بر پذیرش و تعهد (ACT) بر شرم درونی شده و ترس از شکست دانش‌آموزان دختر. *رویش روان‌شناسی*، ۱۰ (۴)، ۱۴۲-۱۳۳.
- حسینی، لطیفه. عظیمی، حکیم؛ و بابایی، مریم. (۱۳۹۹). پیش‌بینی اضطراب اجتماعی براساس طرحواره‌های ناسازگار اولیه و ناگویی هیجانی. *پنجمین کنفرانس بین‌المللی پژوهش‌های نوین در حوزه علوم تربیتی و روانشناسی و مطالعات اجتماعی ایران*.
- حسینی، راضیه؛ و افشاری‌نیا، کریم. (۱۳۹۷). پیش‌بینی تصویر بدن و سطوح خودانتقادی بر مبنای طرحواره‌های ناسازگار اولیه. *مجله علوم حرکتی و رفتاری*، ۱۱ (۱)، ۱۴۳-۱۳۹.
- حسینی، فریده سادات؛ و درویشی، کبری. (۱۳۹۴). نقش ویژگی‌های شخصیتی و ابعاد فرزندپروری خانواده در خودخاموشی و خودنقدی نوجوانان. *فصلنامه فرهنگی تربیتی زنان و خانواده*، ۱۰ (۳۲)، ۹۸-۷۳.
- رجب‌پور فرخانی، سمیه. آزاده، پارسا. قنبرپور، بهناز؛ و وحیدی، شعیب. (۱۳۹۸). بررسی رابطه بین ترس از شکست و خودکنترلی با تعلل ورزی تحصیلی در دانش‌آموزان مقطع متوسطه. *مطالعات روانشناسی و علوم تربیتی*، ۵ (۱)، ۸۶-۷۸.
- رجبی، غلامرضا؛ و عباسی، قدرت‌الله. (۱۳۹۰). بررسی خودانتقادی، اضطراب اجتماعی و ترس از شکست با کمرویی درونی شده در دانشجویان. *پژوهش‌های روانشناسی بالینی و مشاوره*، ۱۱ (۲)، ۱۸۲-۱۷۱.
- زارع‌سلطانی، اکرم؛ و قمری، محمد. (۱۳۹۵). رابطه طرحواره‌های ناسازگار اولیه مادران با اضطراب آشکار و پنهان دانش‌آموزان دختر ابتدایی. *فصلنامه زن و مطالعات خانواده*، ۹ (۳۳)، ۶۲-۴۵.
- سواری، کریم؛ و فرزادی، فاطمه. (۱۳۹۹). آزمون و طراحی الگوی رابطه علی‌شایستگی تحصیلی و خود شفقتهی با ترس از شکست تحصیلی از طریق اهداف پیشرفت. *مجله دستاوردهای روان‌شناختی*، ۴ (۱)، ۱۵۰-۱۲۷.

شجاعی‌باغبینی، فائزه؛ و بهرامی، محمود. (۱۳۹۷). بررسی رابطه ادراک شایستگی با اضطراب و احساس تنهایی در کودکان بی‌سرپرست مراکز شبه خانواده. *دوفصلنامه مطالعات پلیس زن*، ۱۲(۲۹)، ۵-۱۹.

کدیور، پروین. (۱۳۹۰). *نظریه شخصیت و یادگیری*. تهران: انتشارات سمت.

محمدی، شهناز؛ و طاهرنشادوست، حمید. (۱۳۹۶). رابطه ابعاد تنظیم هیجان و طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه با اضطراب اجتماعی در زنان متأهل شهر اصفهان. *سلامت جامعه*، ۱۱(۱)، ۵۹-۶۸.

نجفیان، جمشید؛ و اخوان‌طیب، افشان. (۱۳۹۰). مقایسه اثر دو روش آرام‌سازی عضلانی و آرام‌سازی بیوفیزیکی روی اضطراب و استرس بیماران مبتلابه فشارخون خفیف. *دانشگاه علوم پزشکی جهرم*، ۹(۱)، ۳۱-۳۳.

هالجین، ریچارد؛ و ویتبورن، سوزان کراس. (۱۳۹۹). *آسیب‌شناسی روانی: دیدگاه‌های بالینی درباره اختلالات روانی*. ترجمه‌ی یحیی سید محمدی. تهران: نشر روان.

References

- Amjad, R., Irshad, E., & Gul, R. (2018). Relationship between Competition Anxiety and Fear of Failure among Sportsmen and Sportswomen. *Journal of Postgraduate Medical Institute*, 32(1), 65-69.
- Barnard, M.P., & Chapman, P. (2018). The moderating effect of trait anxiety on anxiety-related thoughts and actions whilst driving. *Personality and Individual Differences*, 135, 207-211.
- Barnett, L. M., Ridgers, N. D., & JoSalmon, K. H. (2017). Setting them up for lifetime activity: Play competence perceptions and physical activity in young children. *Journal of Science and Medicine in Sport*, 20(9), 856-860.
- Cacciotti, G., Hayton, J. C., Mitchell, J. R., & Allen, D. G. (2020). Entrepreneurial fear of failure: Scale development and validation. *Journal of Business Venturing*, 35(5), 1-25.
- Colman, L. K. (2010). *Maladaptive schemas and depression severity: Support for incremental validity when controlling for cognitive correlates of depression*. Master Thesis, University of Tennessee.
- Conroy, D. E. (2002). Representational models associated with fear of failure in adolescents and young adults the Pennsylvania State University. *Journal of Personality*, 71(5), 757-758.
- Conroy, D. E., & Elliot, A. J. (2004). Fear of failure and achievement goals in sport: Addressing the issue of the chicken and the egg. *Anxiety, Stress & Coping*, 17(3), 271- 285.
- Conroy, D. E., Coatsworth, J. D., & Fifer, A. M. (2005). Testing dynamic relations between perceived competence and fear of failure in young athletes. *European review of applied psychology*, 55(2), 99-110.
- Conroy, D. E., Kaye, M. P., & Fifer, A. M. (2007). Cognitive links between fear of failure and perfectionism. *Journal of Rational – Emotive & Cognitive- Behavior Therapy*, 25, 237-253.
- Conroy, D. E., Willow, J. P., & Metzler, J. N. (2002). Multidimensional fear of failure measurement: The performance failure appraisal inventory. *Journal of applied sport psychology*, 14(2), 76-90.

- Correia, M. E., & Rosado, A. (2018). Fear of failure and anxiety in sport. *Análise Psicológica*, 36(1), 75-86.
- Daniels, M. A., & Robinson, S. L. (2019). The shame of it all: a review of shame in organizational life. *Journal of Management*, 45(6), 2448-2473.
- Doğan, P. K. (2018). Examining the relation between the fear of negative evaluation and the anxiety for social appearance in folk dancers. *Journal of Education and Training Studies*, 6(3), 59-65.
- Duan, W., & Guo, P. (2015). Association between virtues and posttraumatic growth: preliminary evidence from a Chinese community sample after earthquakes. *Peer Journal*, 3, e883. <https://doi.org/10.7717/peerj.883>.
- Guo-hua, G. U., & Jiong-huang, L. I. (2008). The Prediction of Goal Orientation and Perceived Competence on Fear of Failure among College Athletes. *Perceptual and Motor Skills*, 105(1), 83-101.
- Hart, J. S., Kirby, J. N., Steindl, S. R., Kane, R. T., & Mazzucchelli, T. G. (2020). Insecure Striving, Self-Criticism, and Depression: the Prospective Moderating Role of Fear of Compassion from Others. *Mindfulness*, 11, 1699–1709.
- Harter, S. (1982). The Perceived Competence Scale for Children. *Child Development*, 3(52), 87-97.
- Hinrichsen, H., Waller, G., Emanuelli, F. (2004). Social anxiety and agoraphobia in the eating disorders: Associations with core beliefs. *The Journal of Nervous and Mental Disease*, 192(11), 784–787.
- Hjeltnes, A., Binder, P. E., Moltu, C., & Dundas, I. (2015). Facing the fear of failure: An explorative qualitative study of client experiences in a mindfulness-based stress reduction program for university students with academic evaluation anxiety. *International journal of qualitative studies on health and well-being*, 10(1), 1-14.
- Janovsky, T., Rock, A., Thorsteinsson, E., Clark, G., & Murray, C. (2020). The relationship between early maladaptive schemas and interpersonal problems: A meta-analytic review. *Clinical Psychology & Psychotherapy*, 27(3), 408-447.
- Keating, D. P., I. Demidenko, M., & Kelly, D. (2019). *Cognitive and neurocognitive development in adolescence*. In Reference Module in Neuroscience and Biobehavioral Psychology. Elsevier.
- Lerche, V., Neubauer, A. B., & Voss, A. (2018). Effects of implicit fear of failure on cognitive processing: A diffusion model analysis. *Motivation and emotion*, 42(3), 386-402.
- McKenney, S. J., & Bigler, R. S. (2016). Internalized sexualization and its relation to sexualized appearance, body surveillance, and body shame among early adolescent girls. *The Journal of Early Adolescence*, 36(2), 171-197.
- MacMaster, K., Donovan, L. A., & MacIntyre, P. D. (2011). The effects of being diagnosed with a learning disability on children's self-esteem. *Child Study Journal*, 2(32), 101-108.
- Marin, M. F., Lord, C., Andrews, J., Juster, R. P., Sindi, S., Arseneault-Lapierre, G., et al. (2011). Chronic stress, cognitive functioning and mental health. *Neurobiol Learn Mem*, 96, 583-595.

- Martens, R., Vealey, R. S., & Burton, D. (1990). *Competitive anxiety in sport*. Champaign, IL: Human Kinetics.
- Martin, R. C. Dahlen, E. R. (2005). Cognitive emotion regulation in the prediction of depression, anxiety, stress, and anger. *PID*, 39 (7), 1249-60.
- Ninot, G., Bilard, J., & Deligneres, D. (2005). Effects of integrated or segregated sport participants on the physical self for adolescents with mental retardation. *Journal of Intellectual Disability Research*, 5(49), 682-689.
- Nordahl, H. M., Holthe, H., & Haugum, J. A. (2005). Early maladaptive schemas in patients with or without personality disorders: Does schema modification predict symptomatic relief? *Clinical Psychology & Psychotherapy*, 12(2), 142-149.
- Orkaizagirre-Gómara, A., Sanchez De Miguel, M., Ortiz de Elguea, J., & Ortiz de Elguea, A. (2020). Testing general self-efficacy, perceived competence, resilience, and stress among nursing students: An integrator evaluation. *Nursing & health sciences*, 22(3), 529-538.
- Page, C. E., & Coutellier, L. (2018). Adolescent Stress Disrupts the Maturation of Anxiety-related Behaviors and Alters the Developmental Trajectory of the Prefrontal Cortex in a Sex- and Age-specific Manner. *Neuroscience*. 390, 265-277.
- Pekrun, R., Goetz, T., Frenzel, A., Barchfeld, P., & Perry, R. (2011). Measuring emotions in students' learning and performance: The Achievement Emotions Questionnaire (AEQ). *Contemporary Educational Psychology*, 36, 36-43.
- Pogrow, S. (2017). The Failure of the US Education Research Establishment to Identify Effective Practices: Beware" Effective Practices Policies". *Education policy analysis archives*, 25(5), 1-19.
- Redfield, J. L. (2008). *The influence of an educational coaching model on children's perceived competence and self-esteem*: ProQuest.
- Rose, A. V., & Rimes, K. A. (2018). Self-criticism self-report measures: Systematic review. *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, 91(4), 450-489.
- Sagar, S. S., & Stoeber, J. (2009). Perfectionism, fear of failure, and affective responses to success and failure: The central role of fear of experiencing shame and embarrassment. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 31(5), 602-627.
- Sagar, S. S., Lavallee, D., & Spray, C. M. (2009). Coping with the effects of fear of failure: A preliminary investigation of young elite athletes. *Journal of Clinical Sport Psychology*, 3(1), 73-98.
- Sax, L. (2017). *Why gender matters: What parents and teachers need to know about the emerging science of sex differences*. New York: Harmony.
- Schooler, D., Ward, L. M., Merriwether, A., & Caruthers, A. S. (2005). Cycles of shame: Menstrual shame, body shame, and sexual decision-making. *Journal of sex research*, 42(4), 324-334.
- Schunk, D. H., Meece, J. R., & Pintrich, P. R. (2012). *Motivation in education: Theory, research, and applications*. Pearson Higher Ed.

- Stead, R., Neufeld, R. W. & Shanahan, M. J. (2010). "I'll go to therapy, eventually": Procrastination, stress and mental health. *Personality and individual differences*, 49(3), 175-180.
- Thimm, J. C. (2010). Personality and early maladaptive schemas: A five-factor model perspective. *Journal of behavior therapy and experimental psychiatry*, 41(4), 373-380.
- Thompson, R. & Zuroff, D. C. (2004). The Levels of Self-Criticism Scale: Comparative self-criticism and internalized self-criticism. *Personality and Individual Differences*, 36(2), 419-430.
- Torres, C. (2002). *Early Maladaptive Schemas and Cognitive Distortions in Psychopathy and Narcissism*. PhD Thesis, Australian National University, Australia.
- Urla, R. (2009). Relationship between social anxiety and feelings of competence. *Journal of Anxiety Disorders*, 2, 1123-1135.
- Uszyska-Jarmoc, J. A. (2008). The self-concept, cognitive competence and social functioning of children graduating preschool. Finland: Univers Joensuu. <http://sokl.uef.fi/verkkajulkaisut/varhais/uszyska1.pdf>
- Vierberghe, L.V., Breat, C., Bosmans, G., Rosseel R., & Bogls S. (2010). Maladaptive Schemas and psychology in adolescence on the utility of Young's schemas theory in youth. *Cognitive therapy and research*, 34, 316- 332.
- Young, J. E. (1998). Young Schema Questionnaire Short Form. New York: Cognitive Therapy Center.
- Zhang, Y., Luo, X., Che, X., & Duan, W. (2017). Protective effect of self-compassion to emotional response among students with chronic academic stress. *Front Psychology*, 7, 1-6.